

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદની ઉચ્ચ અદાલતમાં

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૯૦/૨૦૧૨

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે :

માનનીય ન્યાયમુર્તિ સુશ્રી એસ. વી. પિંટો:

એસડી/-

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા.	

=====

ગુજરાત રાજ્ય

વિરુદ્ધ

કાનાજી કેસાજી ઠાકોર

=====

ઉપસ્થિત રહ્યા :

શ્રી આદિત્ય જાડેજા, અપીપી અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ માટે

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧

= = = = =

ખંડપીઠ : માનનીય ન્યાયમુર્તિ શ્રી એસ. વી. પિંટો

તારીખ:૧૭/૧૧/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. અપીલકર્તા રાજ્ય દ્વારા ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૮ હેઠળ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં બીજા વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશ, અમદાવાદ (ગ્રામીણ) (ત્યારબાદ "વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) દ્વારા ૨૦૦૯ના વિશેષ એ. સી. બી. કેસ નંબર ૫માં ૩૦.૧૧.૨૦૧૧ પર નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા અને આદેશની વિરુદ્ધ અપીલ કરવામાં આવી છે, જેમાં વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે સામાવાળાને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ (ત્યારબાદ ઉલ્લેખિત) ની કલમ ૭,૧૩ (૧) (ડી) ૧,૨,૩ અને ૧૩ (૨) હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે નિર્દોષ જાહેર કર્યો છે. ટૂંકમાં "પીસી એક્ટ" તરીકે).

૧.૧ સામાવાળાને હવે પછી "આરોપી" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે કારણ કે તે

સુવિધા, સ્પષ્ટતા અને સંક્ષિપ્તતા માટે મૂળ કેસમાં ઊભો હતો.

૨. કેસની નોંધમાંથી બહાર આવેલી ટૂંકી હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧ આરોપી અમદાવાદ શહેરના સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ સબ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે કામ કરતો હતો અને જાહેર સેવક હતો. ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ની કલમ ૪૫૨ અને ૧૧૪ હેઠળ સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો. આરોપીએ કલ્પેશગિરી મહેશગિરી ગોસ્વામી-ફરિયાદીના મિત્ર-ચંદુભાઈ મોહનભાઈ ધાનાણીએ ફરિયાદીને હેરાન ન કરવા બદલ અને તેને જેલની પાછળ ન મૂકવા બદલ ગેરકાયદેસર વળતર તરીકે રૂ. ૧૦,૦૦૦ રકમની માંગણી કરવામાં આવી હતી અને તેને સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં આવવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું અને સોદો કર્યા પછી રકમ રૂ. ૮,૦૦૦/- ફરિયાદી એ સી. બી. પોલીસ સ્ટેશન, અમદાવાદ ગ્રામીણમાં ગયો હતો અને તેની ફરિયાદ ૧૮.૦૫.૨૦૦૮ પર નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૨ ટ્રેપ ગોઠવનાર ઓફિસર-આર. એલ. સોલંકીએ પંચ સાક્ષીઓને બોલાવ્યા અને ફરિયાદી ચંદુભાઈ મોહનભાઈ ધાનાણી અને તેમના મિત્ર કલ્પેશગિરી મહેશગિરી ગોસ્વામીની હાજરીમાં રૂ. ૧, ૦૦૦/- સરકારી ટ્રેઝરી અને પોલીસ કોન્સ્ટેબલ-સુબોધભાઈએ ફરિયાદી, તેમના મિત્ર કલ્પેશગિરી અને પંચ

સાક્ષીઓને ફેનોલ્ફથાલીન પાવડર અને સોડિયમ કાર્બોનેટની લાક્ષણિકતાઓ સમજાવી હતી અને તેમની હાજરીમાં ફેનોલ્ફથાલીન પાવડર અને સોડિયમ કાર્બોનેટનું પ્રદર્શન હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું. ચલણી નોટોને ફેનોલ્ફથાલીન પાવડરથી શણગારવામાં આવી હતી અને ફરિયાદીના મિત્ર-ચાંદુભાઈ-કલ્પેશગિરીના જમણા પેન્ટના ખિસ્સામાં મૂકવામાં આવી હતી. જરૂરી સૂચનાઓ આપવામાં આવી હતી અને પંચનામાનો ભાગ-૧ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તમામ સંબંધિત લોકોની સહીઓ લેવામાં આવી હતી. પંચ સાક્ષીઓ, ફરિયાદી, તેના મિત્ર કલ્પેશગિરી અને દરોડા પાડતા પક્ષના સભ્યો બે વાહનોમાં સોલા પોલીસ સ્ટેશન ગયા અને ફરિયાદી બહાર રાહ જોતો રહ્યો અને કલ્પેશગિરી અને છાયા સાક્ષી પોલીસ સ્ટેશનમાં ગયા.દરોડા પાડનાર પક્ષના અન્ય સભ્યો બહાર ઊભા હતા અને પંચ સાક્ષીની હાજરીમાં આરોપીએ રૂ. ૮,૦૦૦/- અને તે સ્વીકાર્યું અને રકમને રૂમાલમાં લપેટીને તેની જમણી બાજુના પેન્ટના ખિસ્સામાં મૂકી.કલ્પેશગિરી દ્વારા પૂર્વનિર્ધારિત સંકેત આપવામાં આવ્યો હતો અને શૌચાલયમાં જવાના બહાને આરોપી રૂમમાંથી બહાર નીકળી ગયો હતો અને દરોડા પાડનાર પક્ષના સભ્યો આવ્યા પછી, પોલીસ સ્ટેશનની પાછળ લોખંડની પાઈપલાઈન નીચે કચરાના ઢગલામાંથી દૂષિત ચલણી નોટો મળી આવી હતી.સોડિયમ કાર્બોનેટનો પ્રયોગ કરવામાં આવ્યો હતો અને આરોપીની આંગળીઓ, અંગૂઠા અને જમણા હાથને સોડિયમ કાર્બોનેટના દ્રાવણમાં ડૂબાડવામાં આવ્યા હતા અને દ્રાવણ ગુલાબી થઈ ગયું હતું. જરૂરી પ્રક્રિયા હાથ

ધરવામાં આવી હતી અને પંચનામા ભાગ-૨ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો અને પીસી એક્ટની કલમ ૭,૧૩ (૧) (ડી), ૧,૨,૩ અને ૧૩ (૨) હેઠળ ૨૦૦૯ના એ. સી. બી. પોલીસ સ્ટેશન, અમદાવાદ સિટી સી. આર. નંબર ૫ ખાતે ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૨.૩ તપાસ અધિકારીએ સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા અને જરૂરી દસ્તાવેજો જપ્ત કર્યા અને કાર્યવાહી માટે કલમ નોંધવામાં આવી અને તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, સેશન્સ કોર્ટ, અમદાવાદ (ગ્રામીણ) સમક્ષ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું અને કેસ ૨૦૦૯ ના સ્પેશિયલ એ. સી. બી. કેસ નંબર ૫ તરીકે નોંધવામાં આવ્યો.

૨.૪ આરોપીને યોગ્ય રીતે સમન્સ આપવામાં આવ્યું હતું અને આરોપી ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર થયો હતો અને તે ચકાસવામાં આવ્યું હતું કે તમામ પોલીસ દસ્તાવેજોની નકલો સંહિતાની કલમ ૨૦૭ની જોગવાઈઓ અનુસાર આરોપીઓને આપવામાં આવી હતી કે કેમ. આરોપી સામે આંક.૬થી આરોપો ઘડવામાં આવ્યા હતા અને આરોપીનું નિવેદન આંક-૭ થી નોંધવામાં આવ્યું હતું. જેમાં, આરોપીએ આરોપની સામગ્રીને નકારી કાઢી હતી અને ફરિયાદી પક્ષના સમગ્ર પુરાવાને રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવ્યો હતો.

૨.૫ ફરિયાદી પક્ષે ૫ સાક્ષીઓની તપાસ કરી અને તેમના કેસના સમર્થનમાં રેકૉર્ડ પર ૬ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા અને વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરે ક્લોઝિંગ પર્સિસ દાખલ કર્યા પછી, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું વધુ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં આરોપીએ તમામ પુરાવા નકારી કાઢ્યા હતા અને જણાવ્યું હતું કે તેની સામે ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાત એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર અને આરોપીના વિદ્વાત વકીલની દલીલો સાંભળ્યા પછી, વિદ્વાત ટ્રાયલ કોર્ટે વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા આરોપીને તેની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી મુક્ત કરવા માટે ખુશી વ્યક્ત કરી હતી.

૩. ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ હોવાને કારણે અપીલકર્તા રાજ્યએ હાલની અપીલ મુખ્યત્વે એમ કહીને દાખલ કરી છે કે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો અને આદેશ કાયદા અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાથી વિપરીત છે અને વિદ્વાત ટ્રાયલ કોર્ટે એવું માનીને ભૂલ કરી છે કે ફરિયાદી પક્ષ તેના કેસને વાજબી શંકાઓથી પર સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે. વિદ્વાત ટ્રાયલ કોર્ટે એવું માન્યું નથી કે ફરિયાદી પક્ષે સાબિત કર્યું છે કે સામાવાળાએ ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગ કરી હતી અને સ્વીકારી હતી અને પી. સી. અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ નિષ્કર્ષ વિદ્વાત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોરવામાં આવવો જોઈએ. પોલીસ સાક્ષી સાક્ષીઓએ ફરિયાદી પક્ષના પુરાવા અને પંચ નં.

૧ એક સ્વતંત્ર સાક્ષી છે જે દરોડા પાડનાર પક્ષના સભ્ય પણ હતા અને પંચ સાક્ષીના પુરાવાની પ્રશંસા અંગેનો નિષ્કર્ષ સાચો નથી. પંચ સાક્ષીએ સામાવાળા દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચ માંગની હકીકતને પ્રમાણિત કરી છે અને પ્રયોગ દરમિયાન સામાવાળાના ખિસ્સામાંથી અને હાથમાંથી નિશાન મળી આવ્યા હતા. વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે એ વાતની પ્રશંસા કરી નથી કે સામાવાળા પાસેથી વસૂલાત કરવામાં આવી હતી અને તે જ પોલીસ સાક્ષી અને પંચ સાક્ષીના પુરાવા દ્વારા સાબિત થાય છે અને પ્રથમ દૃષ્ટિએ ફરિયાદી સામે કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો જેના માટે ગેરકાયદેસર વળતરની માંગ કરવામાં આવી હતી. તેમ છતાં ફરિયાદી- પી. ડબલ્યુ. ૧ ચંદુભાઈ મોહનભાઈએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ રીતે ટેકો આપ્યો નથી, પરંતુ તેમના પુરાવા પરથી એવું બહાર આવ્યું છે કે ગેરકાયદેસર સમાધાનની માંગ કરવામાં આવી હતી અને અન્ય સાક્ષીઓની જુબાની, જેમની લાંબી પૂછપરછ કરવામાં આવી છે, રેકૉર્ડ પર એવું કંઈ પ્રતિકૂળ નથી કે જેના દ્વારા જુબાનીને શંકાસ્પદ બનાવવામાં આવશે. વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં પુરાવાની યોગ્ય કદર કરી નથી અને વિવાદિત ચુકાદો અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને રદ કરીને રદ કરવાની જરૂર છે.

૪. અપીલકર્તા રાજ્ય માટે વિદ્વાન એપીપી શ્રી આદિત્ય જાડેજાને સાંભળ્યા. નોટિસની બજવાણી થઈ હોવા છતાં, સામાવાળા વ્યક્તિગત રીતે અથવા વકીલ દ્વારા હાજર થયો નથી અને સામાવાળા વતી કોઈ રજૂઆત કરવામાં આવી નથી.

વિવાદિત ચુકાદો અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશનો અભ્યાસ કર્યો અને કેસના રેકૉર્ડ પર ફરિયાદી પક્ષના સમગ્ર પુરાવાની પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યું છે.

પ. અપીલકર્તા રાજ્ય સરકાર વતી વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી આદિત્ય જાડેજાએ આ અદાલતને સરકારી પક્ષના સમગ્ર પુરાવા ધ્યાને લેવડાવ્યા છે અને જણાવ્યું છે કે ફરિયાદી પ્રતિકૂળ બની ગયો હોવા છતાં પણ વિદ્વાન એપીપી દ્વારા કોસ એક્ઝામિનેશન દરમિયાન તેણે ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો છે અને સાબિત કર્યું છે કે સામાવાળા દ્વારા ગેરકાયદેસર વળતરની માંગ કરવામાં આવી હતી. પંચ સાક્ષી પીડબ્લ્યુ ૩-અરુણસિંહ નાહરસિંહ સોલંકીએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી પરંતુ વિદ્વાન એપીપી દ્વારા કોસ એક્ઝામિનેશનમાં, ફરિયાદી પક્ષના સમર્થનમાં પુરાવા રેકૉર્ડ પર આવ્યા છે. ફરિયાદી પક્ષે ફરિયાદીના મિત્ર કલ્પેશગિરી મહેશગિરી ગોસ્વામીની પણ તપાસ કરી છે, જેમની પાસેથી શરૂઆતમાં સામાવાળા દ્વારા માંગ કરવામાં આવી હતી અને તમામ પુરાવાઓ ટ્રેપ લેઇંગ અધિકારી અને તપાસ અધિકારીના પુરાવા દ્વારા સમર્થન આપે છે અને ફરિયાદી પક્ષે માંગ, સ્વીકૃતિ અને વસૂલાતના તમામ ઘટકો સાબિત કર્યા છે. લર્નડ એપીપી રજૂ કરે છે કે સમગ્ર પુરાવામાં, ગુનો સાબિત થયો છે પરંતુ વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં તેની પ્રશંસા કરી નથી અને તેથી, વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશને રદ કરવો જોઈએ અને બાજુ પર મૂકવો જોઈએ અને સામાવાળાને ઉપરોક્ત ગુના માટે દોષી ઠેરવવા જોઈએ.

ક. શરૂઆતમાં, વર્તમાન કેસની હકીકતોની ચર્ચા કરતા પહેલા, પી. સોમારાજુ વિ. આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્યએ ૨૦૨૫ના કાયદાકીય દાવો (એસસી) ૧૪૨૩માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં પેરા ૧૧ અને ૧૨ નીચે પ્રમાણે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યો છે, તેમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું તેમ નિર્દોષ જાહેર કરવાની અપીલમાં અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગે સર્વોચ્ચ અદાલતના નિરીક્ષણોનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય રહેશે:

૧૧. કાર્યવાહી કરતા પહેલા, અપીલ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલગીરીને સંચાલિત કરતા સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંતોને પુનરાવર્તિત કરવું યોગ્ય રહેશે, જેની ચર્ચા હાઈકોર્ટ દ્વારા વિવાદિત ચુકાદામાં પણ કરવામાં આવી હતી. શરૂઆતમાં, આપણે ચંદ્રપ્પા અને અન્યો વિ. ના નિર્ણાયક કેસ પર આધાર રાખીએ છીએ. કર્ણાટક રાજ્ય ૨૦૦૭ (૪) એસ. સી. સી. ૪૧૫ જેમાં આ અદાલતે નીચે મુજબ પાંચ મુદ્દાની માન્ય કસોટી નક્કી કરી હતી:

“૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાંથી, અમારા માનવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણમાં, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ

સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો બહાર આવે છે:

(૧) અપીલ અદાલત પાસે પુરાવાની સમીક્ષા, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે, જેના આધારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

(૨) ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે અને અપીલ અદાલત હકીકત અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચે તે પહેલાં પુરાવા પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, "નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો", "સારા અને પર્યાપ્ત આધારો", "ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો", "વિકૃત તારણો", "સ્પષ્ટ ભૂલો" વગેરેનો હેતુ નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને ઘટાડવાનો

નથી.પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની અને તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની શક્તિને ઘટાડવાને બદલે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલ કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે આવા શબ્દસમૂહો "ભાષાના વિકાસ" ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(૪) જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે.પ્રથમ, ગુનાહિત ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેના માટે ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી તે કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે.બીજું, આરોપીએ તેની નિર્દોષતાને સુરક્ષિત કર્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત કરવામાં આવે છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં." ૪

(૨૦૦૭) ૪ એસસીસી ૪૧૫.

૧૨. ટૂંકમાં કહીએ તો, અપીલીય અદાલતને નિઃશંકપણે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૮ અને ૩૮૬ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલમાં પુરાવાની સમીક્ષા અને પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.જો કે, નિર્દોષ જાહેર થયા પછી નિર્દોષતાની પ્રબલિત અથવા 'બેવડી' ધારણાને કારણે, હસ્તક્ષેપ મર્યાદિત હોવો જોઈએ.જો રેકૉર્ડના આધારે બે વાજબી મંતવ્યો શક્ય હોય, તો નિર્દોષતાને ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.ન્યાયિક હસ્તક્ષેપ માત્ર ત્યારે જ જરૂરી બને છે જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટનો દ્રષ્ટિકોણ વિકૃત હોય, જે ભૌતિક પુરાવાને ખોટી રીતે વાંચવા અથવા અવગણવા પર આધારિત હોય અથવા ન્યાયની સ્પષ્ટ નિષ્ફળતામાં પરિણમે.વધુમાં, અપીલીય અદાલતે તેને ઉલટાવતા પહેલા અને પોતાની જવાબદારી સોંપતા પહેલા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવા માટે આપવામાં આવેલા કારણોને સંબોધિત કરવા જોઈએ.આ અદાલતના તાજેતરના ચુકાદાઓએ આ સ્થિતિને વધુ મજબૂત બનાવી છે, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે, મલ્લપ્પા અને અન્યો વિ.કર્ણાટક રાજ્ય, ૨૦૨૪ આઈ. એન. એસ. સી. ૧૦૪, બલ્લુ @બલરામ @બાલમુકુંદ અને અબ્ર.

વિરુદ્ધ.મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય ૨૦૨૪ આઈ. એન. એસ. સી. ૨૫૮,
બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડર અને અન્યો ઓ. આર. એસ.
વિ.કર્ણાટક રાજ્ય ૨૦૨૪ આઈ. એન. એસ. સી. ૩૨૦ અને
કોન્સ્ટેબલ ૮૦૭ સુરેન્દ્ર સિંહ અને એન.ઉત્તરાખંડ રાજ્ય ૨૦૨૫
આએનએસસી ૧૧૪.

૬.૧ સર્વોચ્ચ અદાલતે સુરેન્દ્ર સિંહ અને અન્યો અન્ય વી. ઉત્તરાખંડ રાજ્ય
૨૦૨૫ આઈ. એન. એસ. સી. ૧૧૪ના કેસમાં પેરા નંબર ૧૧માં નીચે મુજબ
અવલોકન કર્યું છે:

૧૧. તાજેતરમાં, બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડર અને અન્યો વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય
૬ ના કેસમાં, આ અદાલતની એક બેન્ચ કે જેમાં અમારામાંથી એક સભ્ય હતા
(બી. આર. ગવર્ધ, જે.) ને નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલમાં
દખલગીરીના અવકાશ અંગે કાનૂની સ્થિતિ પર વિચાર કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો
હતો.તે આ રીતે જોવા મળ્યું હતું:

“૩૮. સૌ પ્રથમ, અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા આરોપીઓની
નિર્દોષતાને પડકારવા માટે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી
અપીલમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપના અવકાશને સંચાલિત કરતી આ

અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોને પુનરાવર્તિત કરવા માંગીએ છીએ.

૩૯. આ અદાલત રાજેશ પ્રસાદ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય [રાજેશ પ્રસાદ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, (૨૦૨૨) ૩ એસસીસી ૪૭૧:(૨૦૨૨) ૨ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) ૩૧] એ અગાઉના વિવિધ ચુકાદાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી આ ક્ષેત્રને આવરી લેતી કાનૂની સ્થિતિને સમાવિષ્ટ કરી હતી અને નીચે મુજબ ધાર્યું હતું:(એસસીસી પાન નં. ૪૮૨-૮૩, પેરા ૨૯)

“૨૯. ચુકાદાઓના સમૂહનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, આ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ પર કાર્યવાહી કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતોને નીચેના શબ્દોમાં રજૂ કર્યા:(ચંદ્રપ્પા કેસ [ચંદ્રપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૦૭) ૪ એસસીસી ૪૧૫:(૨૦૦૭) ૨ એસસીસી (કિ.) ૩૨૫], એસસીસી પાન નં.૪૩૨, પરિચ્છેદ ૪૨)

૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાંથી, અમારા માનવામાં આવેલા દષ્ટિકોણમાં, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો બહાર આવે છે:

(૧) અપીલ અદાલતને પુરાવાની સમીક્ષા, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે, જેના આધારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.(૨) ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે અને હકીકત અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર અપીલ અદાલત તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચે તે પહેલાં પુરાવા પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, "નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો", "સારા અને પર્યાપ્ત આધારો", "ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો", "વિકૃત તારણો", "સ્પષ્ટ ભૂલો" વગેરેનો હેતુ નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને ઘટાડવાનો નથી.પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની અને તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની શક્તિને ઘટાડવાને બદલે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલ કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે આવા શબ્દસમૂહો "ભાષાના વિકાસ" ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(૪) જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે. પ્રથમ, ગુનાહિત ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેના માટે ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી તે કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ તેની નિર્દોષતાને સુરક્ષિત કર્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત કરવામાં આવે છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં."

૪૦. વધુમાં, એચ. ડી. સુંદરા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય [એચ. ડી. સુંદરા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૨૩) ૯ એસસીસી ૫૮૧:(૨૦૨૩) ૩ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) ૭૪૮] આ અદાલતે કલમ ૩૭૮સી. આર. પી. સી. હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે અપીલ અધિકારક્ષેત્રની ક્વાયતને સંચાલિત

કરતા સિદ્ધાંતોનો સારાંશ નીચે મુજબ આપ્યો હતો:(એસ. સી. સી.
પૃષ્ઠ ૫૮૪, પરિચ્છેદ ૮)

“૮. ... ૮.૧.આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણાને વધુ મજબૂત બનાવે
છે;

૮.૨. અપીલ અદાલત, નિર્દોષતા સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી
વખતે, મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓની પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાનો
હકદાર છે;

૮.૩. અપીલ અદાલતે, નિર્દોષતા સામેની અપીલનો નિર્ણય કરતી
વખતે, પુરાવાની પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યા પછી, વિચારણા કરવી જરૂરી છે કે
શું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત સંભવિત મત છે કે જે રેકૉર્ડ
પરના પુરાવાના આધારે લેવામાં આવી શકે છે;

૮.૪. જો લેવામાં આવેલ દ્રષ્ટિકોણ સંભવિત દ્રષ્ટિકોણ હોય, તો
અપીલ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને આ આધાર પર
ઉલટાવી શકતી નથી કે અન્ય દ્રષ્ટિકોણ પણ શક્ય હતો; અને

૮.૫. અપીલ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં ત્યારે જ દખલ કરી શકે છે જ્યારે તે એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે જે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે રેકૉર્ડ કરી શકાય તે એકમાત્ર નિષ્કર્ષ એ હતો કે આરોપીનો દોષ વાજબી શંકાની બહાર સાબિત થયો હતો અને અન્ય કોઈ નિષ્કર્ષ શક્ય ન હતો."

૪૧. આમ, તે શંકાની બહાર છે કે આરોપીની તરફેણમાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટે અપીલ કોર્ટ દ્વારા દખલગીરીનો અવકાશ નીચેના સિદ્ધાંતોના ચાર ખૂણામાં હોવો જોઈએ:

૪૧.૧. નિર્દોષ મુક્તિનો ચુકાદો પેટન્ટ વિકૃતિથી પીડાય છે;

૪૧.૨. તે રેકૉર્ડ પરના ભૌતિક પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવા માટે ખોટી વાંચન/અવગણના પર આધારિત છે; અને

૪૧.૩. રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ પુરાવાઓમાંથી કોઈ બે વાજબી મંતવ્યો શક્ય નથી અને માત્ર આરોપીના અપરાધ સાથે સુસંગત દ્રષ્ટિકોણ શક્ય છે."

૭. તે કાયદાનો એક સ્થાયી સિદ્ધાંત છે કે નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં, અપીલ અદાલતને મર્યાદા દ્વારા સીમિત કરવામાં આવે છે કે નિર્દોષતાના ક્રમમાં કોઈ દખલગીરી કરવાની જરૂર નથી સિવાય કે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલા

પુરાવાની પ્રશંસા કર્યા પછી, એવું લાગે છે કે ત્યાં કેટલીક સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા અથવા વિકૃતિ છે જે કદાચ કોર્ટ દ્વારા પહોંચી શકાય ન હોત.તે પણ એક સ્થાયી સિદ્ધાંત છે કે પુરાવાની સમીક્ષા કરવા માટે અપીલ અદાલત પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી, પરંતુ સામાન્ય રીતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ દ્વારા આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા વધુ મજબૂત બને છે.ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટની જાળમાં જે સુવર્ણ સૂત્ર ચાલે છે તે એ છે કે જો ફરિયાદી પક્ષના કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય એટલે કે (i) આરોપીનો અપરાધ અને (ii) તેની નિર્દોષતા, તો જે મત આરોપીની તરફેણમાં છે તે અપનાવવો જોઈએ, અને જો ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીની તરફેણમાં મત લીધો હોય, તો અપીલ અદાલતે નિર્દોષતાના તારણોને ખતેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.અપીલ કોર્ટ ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં ત્યારે જ દખલ કરી શકે છે જ્યારે ત્યાં અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો હોય અને આદેશ સ્પષ્ટ રીતે ગેરવાજબી હોય અને જ્યાં અપીલ કોર્ટ નિષ્કર્ષ પર આવે કે પુરાવાના આધારે દોષિત ઠેરવવો જરૂરી છે.

૮. પી. સી. એક્ટ હેઠળના કેસોના સંદર્ભમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે **નીરજ દત્તા વિરુદ્ધ રાજ્ય (દિલ્લીની એન. સી. ટી. સરકાર)**ના કેસમાં એ ૨૦૨૨માં ૦ સુપ્રીમ (એસ. સી.) ૧૨૪૮નો અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં પેરા નંબર ૬૮માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૬૮. ઉપરોક્ત ચર્ચામાંથી જે બહાર આવે છે તેનો સારાંશ નીચે મુજબ છે:—

(અ) કાયદાની કલમ ૭ અને ૧૩ (૧) (ડી) (૧) અને (૨) હેઠળ આરોપી જાહેર સેવકના અપરાધને સ્થાપિત કરવા માટે સરકારી કર્મચારી દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચ માંગ અને સ્વીકારનો પુરાવો એ બિનજરૂરી બાબત છે.

(બી) આરોપીના અપરાધને ઘરે લાવવા માટે, ફરિયાદી પક્ષે પહેલા ગેરકાયદેસર લાંચ માંગ અને હકીકતની બાબત તરીકે અનુગામી સ્વીકૃતિ સાબિત કરવી પડશે. મુદ્દામાં આ હકીકત કાં તો સીધા પુરાવા દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે જે મૌખિક પુરાવા અથવા દસ્તાવેજી પુરાવાના સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે.

(સી) વધુમાં, મુદ્દામાં હકીકત, એટલે કે, ગેરકાયદેસર લાંચ માંગ અને સ્વીકૃતિનો પુરાવો પણ સીધા મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની ગેરહાજરીમાં આસપાસના પુરાવા દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે.

(ડી) મુદ્દાની હકીકતને સાબિત કરવા માટે, એટલે કે, જાહેર સેવક

દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચ માંગ અને સ્વીકૃતિ, નીચેના પાસાઓને
ધ્યાનમાં રાખવા પડશે:

(i) જો લાંચ આપનાર દ્વારા જાહેર સેવક પાસેથી કોઈ માંગ કર્યા
વિના ચૂકવણી કરવાની દરખાસ્ત હોય અને તે ફક્ત દરખાસ્ત સ્વીકારે
છે અને ગેરકાયદેસર વળતર મેળવે છે, તો તે કાયદાની કલમ ૭
મુજબ સ્વીકૃતિનો કેસ છે. આવા કિસ્સામાં, જાહેર સેવક દ્વારા
અગાઉથી માંગ કરવાની જરૂર નથી.

(૨) બીજી બાજુ, જો જાહેર સેવક માંગણી કરે છે અને લાંચ આપનાર
માંગણી સ્વીકારે છે અને માંગેલી સંતોષની માંગણી કરે છે જે
બદલામાં જાહેર સેવક દ્વારા પ્રાપ્ત થાય છે, તો તે પ્રાપ્તિનો કેસ
છે. પ્રાપ્તિના કિસ્સામાં, ગેરકાયદેસર સંતુષ્ટિ માટેની અગાઉની માંગ
જાહેર સેવક તરફથી આવે છે. આ કાયદાની કલમ ૧૩ (૧) (ડી) (i)
અને (ii) હેઠળ ગુનો છે.

(૩) ઉપરોક્ત (૧) અને (૨) બંને કિસ્સાઓમાં લાંચ આપનારની
રજૂઆત અને જાહેર સેવકની માંગને અનુક્રમે ફરિયાદી પક્ષે એક
હકીકત તરીકે સાબિત કરવી પડશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, વધુ

કંઈ વિના ગેરકાયદેસર લાંચ માત્ર સ્વીકૃતિ અથવા પ્રાપ્તિ તેને કાયદાની અનુક્રમે કલમ ૭ અથવા કલમ ૧૩ (૧) (ડી), (i) અને (ii) હેઠળ ગુનો બનાવશે નહીં. તેથી, કાયદાની કલમ ૭ હેઠળ, ગુનાને ઘરે લાવવા માટે, એક પ્રસ્તાવ હોવો જોઈએ જે લાંચ આપનાર પાસેથી આવે છે જે જાહેર સેવક દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે છે જે તેને ગુનો બનાવશે.તેવી જ રીતે, સરકારી કર્મચારી દ્વારા અગાઉની માંગ જ્યારે લાંચ આપનાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે છે અને ત્યાં જાહેર સેવક દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવેલી ચુકવણી કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે કાયદાની કલમ ૧૩ (૧) (ડી) અને (૧) અને (૨) હેઠળ પાલનનો ગુનો ગણાશે.

(ઈ) ગેરકાયદેસર લાંચ માંગ અને સ્વીકૃતિ અથવા પ્રાપ્તિના સંદર્ભમાં હકીકતની ધારણા કાયદાની અદાલત દ્વારા નિષ્કર્ષ દ્વારા ત્યારે જ કરી શકાય છે જ્યારે પાયાની હકીકતો સંબંધિત મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા સાબિત થઈ હોય અને તેની ગેરહાજરીમાં નહીં.રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના આધારે, ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા માંગની હકીકત સાબિત થઈ છે કે નહીં તે ધ્યાનમાં લેતી વખતે હકીકતની ધારણા ઉઠાવવાનો વિવેક અદાલત પાસે છે.અલબત્ત, હકીકતની ધારણા આરોપી દ્વારા ખંડનને આધિન છે અને ખંડનની ગેરહાજરીમાં

ધારણા ઊભી થાય છે.

(એફ) જો ફરિયાદી 'પ્રતિકૂળ' બને છે, અથવા મૃત્યુ પામે છે અથવા સુનાવણી દરમિયાન તેનો પુરાવો આપવા માટે અનુપલબ્ધ હોય, તો અન્ય કોઈ સાક્ષીને પુરાવો આપીને ગેરકાયદેસર લાંચ માંગ સાબિત કરી શકાય છે, જે મૌખિક રીતે અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા ફરીથી પુરાવો આપી શકે છે અથવા ફરિયાદી પક્ષ પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા દ્વારા કેસ સાબિત કરી શકે છે. સુનાવણીમાં ઘટાડો થતો નથી અને ન તો તે આરોપી જાહેર સેવકને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં પરિણમે છે.

(છ) જ્યાં સુધી કાયદાની કલમ ૭નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, મુદ્દાના તથ્યોના પુરાવા પર, કલમ ૨૦ અદાલતને એવી ધારણા ઉઠાવવાનો આદેશ આપે છે કે ગેરકાયદેસર વળતર ઉપરોક્ત કલમમાં ઉદ્દેશિત હેતુ અથવા પુરસ્કારના હેતુ માટે હતું. આ ધારણા અદાલત દ્વારા કાયદાકીય ધારણા અથવા કાયદામાં ધારણા તરીકે ઉઠાવવી પડશે. અલબત્ત, આ ધારણા પણ ખંડનને આધીન છે. કલમ ૨૦ કાયદાની કલમ ૧૩ (૧) (ડી) (i) અને (ii) ને લાગુ પડતી નથી.

(જ) અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે કાયદાની કલમ ૨૦ હેઠળ કાયદામાં

ધારણા એ બિંદુ (ઇ) માં ઉપર ઉલ્લેખિત હકીકતની ધારણાથી અલગ છે કારણ કે પહેલું ફરજિયાત ધારણા છે જ્યારે પછીનું પ્રકૃતિમાં વિવેકાધીન છે."

૯. પી.સી.એક્ટ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવાની અપીલના સંદર્ભમાં કાયદાના ઉપરોક્ત સ્થાયી સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ફરિયાદી પક્ષની આગેવાની હેઠળના પુરાવાની પ્રશંસા કરવી જરૂરી છે અને તાત્કાલિક કેસમાં, ફરિયાદી પક્ષે પી. ડબલ્યુ. ૧-ચંદુભાઈ મોહનભાઈની આંક-૮થી તપાસ કરી છે. સાક્ષી એ ફરિયાદી છે જેણે આંક-૮થી ફરિયાદ રજૂ કરી છે. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે ચલણી નોટો કલ્પેશભાઈને આપવામાં આવી હતી અને જ્યારે તેઓ સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં ગયા ત્યારે એક પોલીસ અધિકારી કલ્પેશભાઈ પાસે બેઠા હતા પરંતુ તેઓ તેમને ઓળખતા ન હતા અને તેઓ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર હોવા છતાં પણ તેઓ તેમને ઓળખી શક્યા ન હતા. સાક્ષીએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે અને વિદ્વાન એપીપી દ્વારા તેની લાંબી તપાસ કરવામાં આવી છે, પરંતુ ઉલટ તપાસમાં પણ તેણે નકારી કાઢ્યું છે કે આરોપી દ્વારા તેની પાસેથી ટેલિફોન પર ગેરકાયદેસર વળતરની કોઈ માંગ કરવામાં આવી હતી. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા ઉલટ તપાસમાં સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જ્યારે તે ઘટનાના દિવસે પોલીસ સ્ટેશન ગયો હતો, ત્યારે તેને પોલીસ અધિકારી સાથે વાત કરવાનો કોઈ પ્રસંગ મળ્યો ન હતો

અને તેની પાસેથી ગેરકાયદેસર લાભની કોઈ માંગ કરવામાં આવી ન હતી અને તે કોઈને ઓળખતો કે ઓળખતો ન હતો. જાળના દિવસે પણ તેની પાસેથી ગેરકાયદેસર વળતરની કોઈ માંગ કરવામાં આવી ન હતી અને તેણે એ. સી. બી. પોલીસ સ્ટેશનને કોઈ વિગતો આપી ન હતી પરંતુ માત્ર તેનું નામ અને સરનામું પૂછવામાં આવ્યું હતું. તેણે ફરિયાદમાં શું લખવામાં આવ્યું હતું તે વાંચ્યું ન હતું અને તેણે માત્ર તેના મિત્ર કલ્પેશના કહેવા પર ફરિયાદ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

૯.૧ પીડબ્લ્યુ ૨-કલ્પેશગિરી મહેશગિરીની આંક-૧૦થી તપાસ કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદીનો મિત્ર છે અને ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર, આરોપી દ્વારા સાક્ષી પાસેથી પ્રારંભિક માંગ કરવામાં આવી હતી. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તે સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં ગયો હતો અને આરોપીઓને મળ્યો હતો અને રૂ. ૧૦,૦૦૦/- ની માંગણી કરવામાં આવી હતી અને વાટાઘાટો કર્યા પછી રૂ. ૮,૦૦૦/-માં નિકાલ (નક્કી) થયો હતો. ત્યારબાદ તેણે ફરિયાદીને કહ્યું અને તે અને ફરિયાદી આરોપીને મળવા ગયા પરંતુ તે સમયે તે બહાર બેઠો હતો અને ફરિયાદી અંદર ગયો હતો. તે ફરિયાદી સાથે એ. સી. બી. ઓફિસ ગયો હતો અને તે સમયે પણ તે ઓફિસની બહાર બેઠો હતો અને ફરિયાદી અધિકારીને મળવા ગયો હતો. ફરિયાદી એ. સી. બી. ઓફિસમાંથી બહાર આવ્યા પછી, તેઓ બંને ઘરે ગયા અને બીજા દિવસે ફરી એકવાર તેઓ સોલા પોલીસ સ્ટેશન ગયા પરંતુ તે બહાર ઊભો હતો. તે એ. સી. બી. ઓફિસના પાર્કિંગ વિસ્તારમાં બેઠો હતો

અને જ્યારે ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી ત્યારે તે હાજર નહોતો અને તેને ફરિયાદની વિગતો વિશે જાણ નથી. સાક્ષીએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને તેને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે અને વિદ્વાન એપીપી દ્વારા તેની લાંબી પૂછપરછ કરવામાં આવી છે પરંતુ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપવા માટે કંઈપણ રેકૉર્ડ પર આવ્યું નથી. આરોપીના વકીલ દ્વારા કરાયેલી ક્રોસ-એક્ઝામિનેશનમાં સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેને ખબર નથી કે તેના મિત્ર ચંદુભાઈ મોહનભાઈ ધાનાણી સામે સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં કોણે ફરિયાદ નોંધાવી હતી અને કઈ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે ક્યારે દાખલ કરવામાં આવી હતી.તેને ખબર નથી કે તેના મિત્ર ચંદુભાઈને કોણ ધમકી આપી રહ્યું હતું અને તેનો મિત્ર ડરી ગયો હોવાથી તે પોલીસ સ્ટેશન સમક્ષ હાજર થયો ન હતો. તેને ખબર નથી કે તેના મિત્ર ચંદુભાઈની ધરપકડ કરવા માટે સોલા પોલીસ સ્ટેશન દ્વારા કઈ પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં આવી હતી.

૯.૨ આંક-૧૪થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. ૩ - અરૂણ નાહરસિંહ એ પંચ સાક્ષી છે, જેમણે આંક-૧૫ પર રજૂ કરાયેલા પંચનામા ભાગ-૧ ની હકીકતો વર્ણવી છે. સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેને ખબર નથી કે કવરમાં શું સીલ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેણે ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને ચલણી નોટોને ઓળખવાનો ઇનકાર કર્યો છે. સાક્ષીને પ્રતિકૂળ જાહેર કરવામાં આવ્યો છે અને વિદ્વાન એપીપી દ્વારા તેની લાંબી પૂછપરછ કરવામાં આવી છે. આરોપીના

વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તે ક્યારેય સોલા પોલીસ સ્ટેશન ગયો ન હતો અને જ્યારે તે એ. સી. બી. પોલીસ સ્ટેશન ગયો અને તેઓ સોલા પોલીસ સ્ટેશન માટે રવાના થયા, ત્યારે તેની હાજરીમાં કોઈ લેખન કરવામાં આવ્યું ન હતું અને તેણે લખેલું કંઈપણ વાંચ્યું ન હતું. સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં કેટલીક લેખિત સહી કરવામાં આવી હતી જે એ. સી. બી. પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને ઘટનાના દિવસે એ. સી. બી. અધિકારીઓએ કેટલીક લેખિત માહિતીનો મુસદ્દો તૈયાર કર્યો હતો અને બીજા દિવસે તેમને એ. સી. બી. પોલીસ સ્ટેશનમાં બોલાવવામાં આવ્યા હતા. જ્યારે તે સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં ગયો ત્યારે ફરિયાદી આવ્યો ન હતો અને જ્યાં સુધી સમગ્ર પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં ન આવી ત્યાં સુધી ફરિયાદી સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં આવ્યો ન હતો. તે ગોસ્વામીભાઈ સાથે આરોપીઓને મળવા ગયો હતો અને આરોપીઓએ તેમને અનેક પ્રસંગોએ ફરિયાદીને રજૂ કરવાનું કહ્યું હતું પરંતુ ફરિયાદી આરોપી સમક્ષ હાજર થઈ રહ્યો ન હતો. આરોપી ગોસ્વામીભાઈને સમજાવી રહ્યો હતો કે તેણે ફરિયાદીને તેની સામે રજૂ કરવો પડશે અને ત્યારબાદ આરોપી અને ગોસ્વામીભાઈ ઊભા થયા અને બીજા રૂમમાં ગયા પરંતુ તે એક જ રૂમમાં બેઠો. તેમણે ગોસ્વામીભાઈ અને આરોપી વચ્ચે થયેલી વાતચીત સાંભળી ન હતી અને તેમણે જોયું ન હતું કે ગોસ્વામીભાઈએ ચલણી નોટો આરોપીઓને આપી હતી. તેઓ બહાર આવ્યા પછી, ગોસ્વામીભાઈએ તેમને કહ્યું કે કામ પૂરું થઈ ગયું છે અને તેથી જ તેમણે ધાર્યું કે

રકમ લેવામાં આવી છે.આરોપીના ખિસ્સામાંથી અથવા આરોપીના ટેબલના ટેબલ અથવા ડ્રોવરમાંથી કોઈ ચલણી નોટો મળી ન હતી. આરોપી રૂમમાંથી બહાર નીકળી ગયો અને ઈમારતની પાછળ ગયો પરંતુ તેને ખબર નથી કે તે ક્યાં ગયો હતો અને પોલીસ સ્ટેશનની પાછળના કચરાના ઢગલામાંથી ચલણી નોટો મળી આવી હતી. આંક-૧૬થી રજૂ કરાયેલા જમી મેમોમાં એવું કહેવામાં આવે છે કે આરોપી પાસેથી રૂ.૮૦૦૦/- મળી આવ્યા હતા પરંતુ તે સાચું નથી અને તેણે જમી મેમો વિશે કંઈપણ સૂચવ્યું નથી.

૯.૩ પીડબ્લ્યુ ૪-એ. આર. સોલંકીની આંક-૧૯થી તપાસ કરવામાં આવી હતી. એ જાળ બિછાવનાર અધિકારી છે જેણે જાળ સફળ થાય ત્યાં સુધી ફરિયાદી તેની ફરિયાદ નોંધાવવા પોલીસ સ્ટેશનમાં આવ્યો ત્યારથી તેના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી સમગ્ર પ્રક્રિયા વર્ણવી છે. આરોપીના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે ફરિયાદી અને પંચ સાક્ષી સોલા પોલીસ સ્ટેશનની અંદર ગયા હતા અને તેઓ બધા લગભગ ૫૦૦ મીટરના અંતરે બહાર રાહ જોઈ રહ્યા હતા. જ્યાંથી દૂષિત ચલણી નોટો મળી આવી હતી તે સ્થળ ફરિયાદી, તેના મિત્ર અથવા પંચ સાક્ષી દ્વારા બતાવવામાં આવ્યું ન હતું અને પોલીસ સ્ટેશનમાં જતા પહેલા, તે નોંધવામાં આવ્યું હતું કે ફરિયાદીની ધરપકડ માટેના દસ્તાવેજો તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. ધરપકડના મેમોમાં ફરિયાદકર્તાના મિત્ર કલ્પેશગિરીની સહી પણ હતી અને જ્યારે

તેઓ પોલીસ સ્ટેશનમાં ગયા ત્યારે તેઓએ પહેલા ફરિયાદકર્તાની મિત્ર કલ્પેશગિરીને મોકલી હતી. જાળના સમયે ફરિયાદી પ્રથમ વખત સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં ગયો હતો અને પ્રથમ વખત આરોપીને મળ્યો હતો. દૂષિત ચલણી નોટો શર્ટ અથવા પેન્ટ અથવા સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં જ્યાં આરોપી બેઠો હતો તે ઓરડામાંથી મળી આવી ન હતી અને તે આરોપીના ટેબલના ટેબલ અથવા ખાનામાંથી મળી આવી ન હતી. જાળના સમયે સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં પોલીસ વિભાગના લગભગ ચારથી પાંચ કર્મચારીઓ હતા અને તેઓ જ્યાંથી ઊભા હતા ત્યાંથી તેઓ ફરિયાદી અને તેના મિત્ર અથવા પંચ સાક્ષીને પોલીસ સ્ટેશનની અંદર જતા જોઈ શક્યા ન હતા. આરોપીના કબજામાંથી દૂષિત ચલણી નોટો મળી આવી ન હતી અને જમણી બાજુના પેન્ટ પોકેટમાં ફીનોલ્ફથાલીન પાવડરના કોઈ નિશાન નહોતા. આંક-૧૭ના જમી મેમોમાં તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી કે રૂમાલમાં ફીનોલ્ફથાલીન પાવડરના કોઈ નિશાન હતા.

૯.૪ પીડબ્લ્યુ ૫-એન. ડી. ચૌહાણની આંક-૨૦થી તપાસ કરવામાં આવી હતી. એ તપાસ અધિકારી છે જેણે તપાસ દરમિયાન તેના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી પ્રક્રિયા વર્ણવી છે. સાક્ષીએ આંક-૨૬થી મંજૂરીનો આદેશ રજૂ કર્યો છે. કોસસેક્સેમિનેશનમાં સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે જાળના સમયે ફિલ્ટર પેપરનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ ફિલ્ટર પેપર તેને સોંપવામાં આવ્યું ન હતું અને તેને વિશ્લેષણ માટે એફએસએલને મોકલવામાં આવ્યું ન હતું.

૧૦. રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાની સાવચેતીપૂર્વક અને સ્વતંત્ર રીતે પુનઃ-મૂલ્યાંકન કરતા, તે બહાર આવે છે કે, ફરિયાદી પક્ષના કેસ અનુસાર, આરોપી દ્વારા કથિત રીતે પી. ડબલ્યુ. ૨-કલ્પેશગિરી મહેશગિરી ગોસ્વામી પાસેથી ગેરકાયદેસર વળતરની પ્રારંભિક માંગ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, ફરિયાદી-પી. ડબલ્યુ. ૧-ચંદુભાઈ મોહનભાઈ પાસેથી ટેલિફોન પર, કથિત રીતે સોલા પોલીસ સ્ટેશન I-ગુ.ર. નં.૨૦ માં નોંધાયેલા ગુનાના સંબંધમાં તેની ધરપકડ અથવા હેરાનગતિ ન કરવા બદલ. આઈ. પી. સી. ની કલમ ૪૫૨ અને ૧૧૪ હેઠળ ૨૦૦૯ની કલમ ૨૦. નોંધપાત્ર બાબત એ છે કે ફરિયાદી પક્ષે સોલા પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાયેલા ઉપરોક્ત ગુનાનું અસ્તિત્વ અથવા વિગતો સ્થાપિત કરવા માટે એક પણ દસ્તાવેજ રજૂ કર્યો નથી.વધુમાં, પી. ડબલ્યુ. ૧-ચંદુભાઈ મોહનભાઈ અને પી. ડબલ્યુ. ૨-કલ્પેશગિરી મહેશગિરી ગોસ્વામી, જેમની પાસેથી કથિત રીતે માંગ કરવામાં આવી હતી, બંનેએ પ્રતિકૂળ વલણ અપનાવ્યું છે અને કોઈ પણ ભૌતિક સંદર્ભમાં ફરિયાદી પક્ષનું સમર્થન કર્યું નથી.તેઓએ ખાસ કરીને એવું રજૂ કર્યું નથી કે આરોપી દ્વારા ગેરકાયદેસર લાભની કોઈ માંગ કરવામાં આવી હતી.પીડબ્લ્યુ ૩-અરુણ નાહરસિંહ-પંચ સાક્ષીએ પણ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને કથિત સ્થળ માંગ પણ સાબિત થઈ નથી.તે એક સ્વીકૃત સ્થિતિ છે કે દૂષિત ચલણી નોટો આરોપીના કબજામાંથી નહીં પરંતુ પોલીસ સ્ટેશનની પાછળ આવેલી લોખંડની પાઈપ હેઠળ

કચરાના ઢગલામાંથી મળી આવી હતી. પીડબ્લ્યુ ૩-અરુણ નાહરસિંહે સ્પષ્ટ રીતે જણાવ્યું છે કે જાળ દરમિયાન પીડબ્લ્યુ ૨-કલ્પેશગિરી મહેશગિરી અને આરોપી બીજા રૂમમાં ગયા હતા અને તેમણે તેમની વચ્ચે કોઈ વાતચીત સાંભળી ન હતી અને તેમણે કોઈ વિનિમય અથવા નાણાંની સ્વીકૃતિ જોઈ ન હતી.લોખંડની પાઈપ હેઠળ ખુદા કચરાના ઢગલામાંથી દોષિત નોટો મળી આવવી, આરોપીઓને તેમની પ્લેસમેન્ટ સાથે જોડતા કોઈ સાક્ષી ખાતા વિના, સ્વીકૃતિનો પુરાવો ન હોઈ શકે.'માંગ' અને 'સ્વીકૃતિ' ના આવશ્યક ઘટકોને સ્થાપિત કરતા વિશ્વસનીય અને નક્કર પુરાવાની ગેરહાજરીમાં, જે બંને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળ ગુના માટે અનિવાર્ય છે, ફરિયાદી પક્ષનો કેસ નિષ્ફળ જાય છે.કથિત વસૂલાત, ખુદી અને સુલભ જગ્યાએથી થવાથી ફરિયાદી પક્ષનો કેસ કોઈ પણ રીતે આગળ વધતો નથી અને ફરિયાદી પક્ષ માંગની પાયાની હકીકત સાબિત કરવામાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ ગયો છે.

૧૧. પી. સોમારાજુ (ઉપરોક્ત) અને નીરજ દત્તા (ઉપરોક્ત) માં કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં સમગ્ર પુરાવાની કદર કરી છે અને વિવાદિત ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં કોઈ નબળાઈ અને ગેરકાયદેસરતા હોવાનું જણાતું નથી. વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટે તમામ પુરાવાઓની પ્રશંસા કરી છે અને આ અદાલતનો વિચારશીલ અભિપ્રાય છે કે વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ આરોપીઓને તેની સામે લગાવવામાં આવેલા

આરોપોમાંથી મુક્ત કરવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયી હતી. વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો સંપૂર્ણપણે ન્યાયી અને યોગ્ય છે અને વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા નબળાઈ કરવામાં આવી નથી અને આ કોર્ટ વિદ્વત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો, અંતિમ નિષ્કર્ષ અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના પરિણામી આદેશ સાથે સંપૂર્ણ સંમત છે. આ અદાલતને વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી અને હાલની અપીલ ગુણદોષથી મુક્ત છે અને પરિણામે તેને ફગાવી દેવામાં આવે છે. બીજા વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશ, અમદાવાદ (ગ્રામીણ) દ્વારા ૨૦૦૮ના વિશેષ એ. સી. બી. કેસ નંબર ૫માં ૩૦.૧૧.૨૦૧૧ પર પસાર કરવામાં આવેલા વિવાદિત ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશની આથી પુષ્ટિ થાય છે.

૧૨. જામીન બોન્ડ રદ કરવામાં આવે છે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટમાં તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે.

એસડી/-

(એસ. વી. પિંટો, જે)

વિષય:-ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે રાજ્ય સરકારની અપીલ રદ કરવા બાબત (લાંચની માંગણી અને સ્વીકૃતિ સાબિત ન થવા અંગે)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.